

क्रोधलोभनिर्दयत्वानित्यज्ञासर्वभूतहितःस्यादित्यर्थः ॥ ९२ ॥ ९३ ॥ त्रिभिर्मोहादीनां लक्षणान्याह मोहोहीत्यादिना ॥ ९४ ॥ ९५ ॥ ९६ ॥ ९७ ॥ नास्तिको नास्ति परलोक इति वादो स एव पूर्वोक्ततोन्यः पृथक्पूर्वः प्रष्टव्य इत्यर्थः संसारहेतुर्वासना ॥ ९८ ॥ ९९ ॥ महच्चतदज्ञानं च अहंकारः धर्मः ध्वजोच्छ्रयो ध्वजवदुच्छित्तोलोकेषु ख्यात्यर्थः दंभदर्पपैशुन्या नित्यज्ञादैवाधीनो यदृच्छालाभसंतुष्टो निर्दंभः

युधिष्ठिर उवाच क्रोधः सुदुर्जयः शत्रुर्लोभो व्याधिरनंतकः ॥ सर्वभूतहितः साधुरसाधुर्निर्दयः स्मृतः ॥ ९२ ॥ यक्ष उवाच कोमोहः प्रोच्यते राजन् कश्चमानः प्रकीर्तितः ॥ किमालस्यं च विज्ञेयं कश्च शोकः प्रकीर्तितः ॥ ९३ ॥ युधिष्ठिर उवाच मोहो हि धर्ममूढत्वं मानस्त्वात्माभिमानिता ॥ धर्मनिष्क्रियता लस्यं शोकस्त्वज्ञानमुच्यते ॥ ९४ ॥ यक्ष उवाच किं स्थैर्यं मृषिभिः प्रोक्तं किंच धैर्यमुदाहृतं ॥ स्नानं च किंपरं प्रोक्तं दानं च किमिहोच्यते ॥ ९५ ॥ युधिष्ठिर उवाच स्वधर्मे स्थिरता स्थैर्यं धैर्यमिन्द्रियनिग्रहः ॥ स्नानं मनोमलत्यागो दानं वैभूत रक्षणं ॥ ९६ ॥ यक्ष उवाच कः पंडितः पुमान् ज्ञेयो नास्ति कः कश्च उच्यते ॥ कोमूर्खः कश्च कामः स्यात्कोमत्सर इति स्मृतः ॥ ९७ ॥ युधिष्ठिर उवाच धर्मज्ञः पंडितो ज्ञेयो नास्ति कोमूर्ख उच्यते ॥ कामः संसारहेतुश्च तत्तापो मत्सरः स्मृतः ॥ ९८ ॥ यक्ष उवाच कोहंकार इति प्रोक्तः कश्च दंभः प्रकीर्तितः ॥ किंतु दैवं परं प्रोक्तं किंतु तैशुन्यमुच्यते ॥ ९९ ॥ युधिष्ठिर उवाच महाज्ञानमहंकारो दंभो धर्मो ध्वजोच्छ्रयः ॥ दैवं दानफलं प्रोक्तं पैशुन्यं परदूषणं ॥ १०० ॥ यक्ष उवाच धर्मश्चार्थश्च कामश्च परस्परविरोधिनः ॥ एषां नित्यविरुद्धानां कथमेकत्र संगमः ॥ १०१ ॥ युधिष्ठिर उवाच यदा धर्मश्च भार्या च परस्परवशानुगौ ॥ तदा धर्मार्थकामानां त्रयाणामपि संगमः ॥ २ ॥ यक्ष उवाच अक्षयो नरकः केन प्राप्यते भरतर्षभ ॥ एतन्मे पृच्छतः प्रश्नं तच्छीघ्रं वक्तुमर्हसि ॥ ३ ॥ युधिष्ठिर उवाच ब्राह्मणं स्वयमाहूय याचमानमकिंचनं ॥ पश्चान्नास्तीति यो ब्रूयात् सोक्षयं नरकं व्रजेत् ॥ ४ ॥ वेदेषु धर्मशास्त्रेषु मिथ्या यो वै द्विजातिषु ॥ देवेषु पितृधर्मेषु सोक्षयं नरकं व्रजेत् ॥ ५ ॥ विद्यमाने धने लोभाद्दानभोगविवर्जितः ॥ पश्चान्नास्तीति यो ब्रूयात् सोक्षयं नरकं व्रजेत् ॥ ६ ॥

निष्कामं च धर्ममाचरेदित्यर्थः ॥ १०० ॥ १०१ ॥ न च धर्मकामयोर्विरोधि मोः सतोस्तादृशो धर्मो दुरनुष्ठेय इत्याशंक्याह यदेति धर्मो ग्रीहोत्रादिः पारिव्राज्यवद्भार्याविरोधी न भवति यदा च भार्या दानादिप्रतिबंधकं विना धर्मे विरोधिनी न भवति तदा धर्मो र्थान् प्रसूते भार्या च कामं पूरयति तेन त्रिवर्गोयं संगमं प्राप्नोति तथा च गृहिणामप्यस्ति धर्मद्वारेण मोक्षेधिकार इत्युक्तं ॥ २ ॥ अक्षयो नरकः नित्यसंसारित्वं ॥ ३ ॥ तद्धेतुमासुरी संपदमाह ब्राह्मणमित्यादिना ॥ ४ ॥ ५ ॥ ६ ॥